

János felugrott, karját ütésre emelte, de aztán békésen lehanyatlott. Melléből egyszerre röppentek el a sötét szárnyu, vijjogó madarak.

Az asszonyt felemelte, ölébe ültette, égő arcát két hatalmas tenyerébe fogta és határtalan boldogsággal, semmitsem látó, véget nem érő belemerüléssel fürödni, uszni kezdett mémán, szótalán, szárnylebbenés nélkül az ég végtelen kék tengerén.

— Te, János! . . . sikolytolt az asszony örömeiben.

— Törjék el a kezem, ha még egyszer hozzád nyulok.

Az asszonyt erős karjával öles mellére szoritotta és elindult a nyárádmonti csillagos, tavaszi éjszakában.

T. Imets Béla.

A Musnay Éva fitka.

(Elbeszélés.)

Ott állott a papi bíróság színe előtt. Mostan tárgyalták válópörét. A bíróság tagjai: az öreg esperes, az öt ítélő pap s hetediknek a defensor matrimonii — a házasságvédő pap — a papi bíróság közvádója.

Félelmes tiszt az utóbbi, kivált ha olyan ember viselte, mint a jelenvaló Magyarósy Ferenc, városfalvi prédikátor. Azt ugyan nem lehetett sem szép szóval, sem tyukkal, báránnyal, sem arany, ezüst talérokkal letériteni a törvény utjáról. Legény-ember volt, — immár agglegységbe hajló — csupán egyházának élő, szigorú rendtartó férfin. Tekintélye pedig annál félelmesebb, mert tudták róla, hogy a püspök áll a háta mögött; a főpásztor tőle várta, hogy a sok gazt, hitványságot, ami a kuruc-labanc háboruk alatt fölburjándzott a házaselet körül, irgalmatlanul ki fogja irtani az udvarhelyi diocesis területén.

— Én pedig nem térek vissza, tisztelendő papiszék előtt és várta a vallatást. Arca tisztán, üdén fehérlett ki a feketefátylas főkötő alól, mint a márványkép a sötét rámából.

— Éva hugom, gondolhatod, mennyire szívin-kön fekszik az ügyed, — szólt hozzája bevezetésképpen az esperes. — Papleány vagy, apátlan, anyátlan árva vagy szeretnők, ha jóra fordíthatnók elmédet. Tanácsoljuk: térj vissza uradhoz, örömet visszafogad . . .

— Én perig nem térek vissza tisztelendő papiszék. Inkább a temetőbe tanácsoljanak . . .

— Mivel bántott meg olyan halálosan?

— Nem szeretem, ennyi az egész . . .

— Hm, ezt könnyen elintézné, Éva asszony! — mosolygott epésen Magyarósy a defensori székből. — Nem szeretem, ennyi az egész . . . Hát a kötelesség?

A menyecske bátor tekintettel fordult a mord ember felé.

— Én a kötelességemet megtettem, defensor uram. Nem szerettem az uramat s mégis hozzája mentem, mert szülőim azt kívánták. Csupa kim, gyötrellem volt mellette az életem s mégsem váltam el tőle, mert nem akartam a szülőimet megszorítani. Most azonban, hogy a szülőim nem élnek már, most szabadulni akarok tőle.

Egyszerűen, de határozottan esengtek az asszony szavai, mint a kalapácsütés. Az ítélő papok részvételt néztek rája. A kalapácsütés nemcsak esendül, hanem formál is . . .

— Valami panaszod mégis csak van az urad ellen — nógatta az esperes. — Goromba volt, szidott, bántalmazott?

— Nem szeretem! — ismételte az asszony röviden.

— Nos hát itt nincs mit hosszasan tárgyalni — szólt vállvonítva az esperes. — Itt csak az ítéletet kell meghoznunk.

— Gyerekség! — legyintett a defensor. — Visszamegy a férjéhez.

A papiszék visszavonult ítélethozatalra. A defensor helyén maradt, neki csak az ítélet előtt és után volt szava az ügyszék. Összefonott karral ült ottan, komoran, mint a sujtoló végzet. Olykor fürkésző szemmel pillantott a menyecskére; nyilván bántotta ennek derült, magabizó nyugalma.

Az ítélethozatal jóval tovább tartott, mint ahogyan várni lehetett volna. A defensor egyre nyugtalanabban surolta meg székével a padimentumot. Hát lehet itt még véleménykülönbség?

Végre kinyílt az ajtó s beléptek a papiszék tagjai. Arcuk piros volt a tárgyalás izgalmától. Leültek. Az esperes maga elé tette az írást, amely az ítéletet tartalmazta.

— Musnay Éva, ime halljad: a papiszék elváltasodát kimondotta. Az elváltasod oka: halálos gyűlölség . . .

Éva asszony alázatos meghajlással fejezte ki köszönetét.

Magyarósy gyilkos pillantásokat vetett az ítélő papokra, majd székét messze hátralökve, állott föl szólásra. Homloka sötét volt, mint a viharfelhő, szemé villámlott, hangja dörögve zendült meg.

— Micsoda ítélet ez? Egy asszonyt feloldani a házasság szent köteléke alól, aki ügye mellett nem tud egyebet fölhozni, mint egy haszontalan frázist: nem szeretem az uramat . . . Rettenetes! Nyilván fogják kiabálni, hogy a papok a papleány számára más igazságot tartogatnak, mint a többi hivek számára. Neveltséges és gyűlöletes lesz a szentegyház törvénye. A hivek megbotránkoznak az ítéleten, nó és mit fog szólni a püspök? Mit szólhatna? Halálosan meg fog szomorodni és fölhábororással fogja számon kérni az esperestől a könnyelmű ítéletet . . .

Nohiszen éppen a püspök haragját kellett emlegetni az esperes előtt! Arcából kiszaladt a vér, izgattottan fésülte ujjával hosszú, ősz szakállát. Ugy állott a dolog, hogy ő már odabent figyelmeztette az ítélő papokat a veszedelmes következményekre, de ezek lázadozva keltek ki a defensor zsarnoki befolyása ellen s egymást tüzelték a papleány ügyének pártolására . . . — Csak azért is megmutatjuk! . . . Itt az eredmény! a püspök elébe fog kerülni az ügy . . .

— Mit tegyünk? Immár vissza nem fordulhatunk . . . — mézett kérlelően a defensorra az esperes.

— Vissza nem fordulhatnak, de tovább kell haladniok! — követelődött a defensor. — Az utat ime megmutatom: a válási határozatot toldják meg azzal a záradékkal, hogy Musnay Éva asszony ilyen könnyelmű, gyermekes ésszel többé soha férjhez nem mehet. Örökre vinculumban maradjon: ez legyen az ítélet záradéka! . . .

Az esperes még jobban elfehéredett ettől a kívánságtól.

— Hát az mégis igen kegyetlen dolog volna . . .

— Példát kell szolgáltatni, itt a legjobb alkalom! — mennydörgött a defensor. — Mit egy asszony személy sorsa? Az egyház tekintélye a fő! Örökös özvegység legyen a büntetése . . .

Az ítélő papok morgolódva rázták fejüket. Kinos zavar állott be, az esperes nem tudta mihez kapjon, kinek adjon igazat?

Ekkor azonban váratlan dolog történt. Fölállt

Musnay Éva s könnyes szemmel, de elszánt, nyugodt arccal fordult a papiszék felé.

— Tisztelendő jó uraim, én belátom, hogy a defensor ur igazat mond. Valóban úgy áll a dolog: az egyház tekintélye mellett semmiség egy gyarló, gyönge asszony jövődjé . . . Nos én egyházam javáért jó kedvvel vállalom a nekem szánt jövődöt: ítéljenek örökös özvegyiségre!

Mindnyájan elálmékkodtak az asszony ajánlközésán. A defensor is csöndes, akadozó hangon szólalt meg:

— Ime, tisztelendő papiszék, a vádlott méltóbb ítéletet mond, mint a bírák. Ha ugyan szívből szolt Éva asszony.

— Allom szavamat, örömet leszek elriasztó példája minden valóni akaró asszonynak. Erre van szükség ugy-e? Teljesedjék defensor uram kívánsága . . .

Nagy kő esett le az esperes szívéből. Ha így áll a dolog, akkor meglehet korigálni az ítéletet. Intett az ítélő papoknak, visszatértek a szomszéd szobába tanácskozni. A fejükhöz beszélt: ne kössenek ki a defensorral, ő a jövő embere s ne indítsák a püspököt haragra a diocesis ellen! A menyecske — ő tudja, miért — ugy sem fáj az özvegyi állapot . . .

Engedtek a papok és a válási deliberatutumot megtoldották azzal a záradékkal, hogy Musnay Éva az ő gyenmekes meggondolatlan elméjével férjhez immár többé sohasem mehet.

Hát győzött a defensor. De milyen győzelem volt az! A defensor nem tudott örvendeni neki. Micsoda lélek lakozik ebben az asszonyi állatban? Az urától könnyelműen elválík egy haszontalan ürügygel — nem szeretem az uramat, ennyi az egész! — a szentegyház javáért pedig lemond minden jövődő boldogságáról . . . Micsoda visszás természet?

Vagy tán valami titkos, bűnös szerelem rejtőzik a dolgok mögött, amelynek alkalmas takaró az örökös özvegyiség?

Nagy volt a Magyarósy pap töprenkedése!

Elhatározta, szemmel fogja tartani a Musnay Éva magaviseletét.

Ez a válás kimondása után a recsenyédi parochiára költözött, a nagynénje szárnya alá. Egy napon a defensor beköszöntött a recsenyédi papékhoz. Más okát adta, de az volt a terve, hogy beszélni fog a menyecskevel.

— Éva asszony, ha megbánta volna az önkéntes vállalkozást, megfölebbezheti az ítéletet — mondotta nyájas hangon. — Kolozsvárra kellene folyamodni . . . a consistorium bizonyosan feloldaná az örökös özvegyiség alól . . .

— Ó, nem bántam meg, Magyarósy uram. Boldog vagyok, hogy az anyaszentegyházért özvegykedhetem . . .

A defensor elhalványodott.

— Mégis, ha egyszer észébe jutna, szívesen közbenjárók . . .

A tusakodás viharos háborgássá dagadt a defensor lelkében. Valami titkos szerelem nyugózi le az asszonyt! . . . Megfogadta, hogy minden áron világosságot derít a dologra . . . Maga is vigyázta, másal is kémleltette a Musnay Éva járását-keelését. Mindhiába, egy szótérdemlő vádat senki föl nem tudott hozni a menyecske jámborsága ellen.

Nemsokára megint okot talált, hogy beforduljon a recsenyédi parochiára.

— No Éva asszony, még nem gondolkozott meg? Fölebbezni kellene . . .

— A világért sem tenném! Ó, magyon is a szívemre hatott az a beszéd, amit defensor uram a szentegyház tekintélyéről mondott volt . . .

Magyarósy pap szemében könny csillant meg. Remegő hangon szolt az asszonykához.

— Hallgasson meg Éva asszony! Az én lelke- nek nincs nyugodalma, amióta azt az ítéletet meghoztuk. Tulzás volt, igazságtalanság volt és én voltam indítója. Vétek ilyen szép fiatal asszonyt örök árvaságra kárhozatni, helyre kell hozni ezt a vétket. Esedezem, fölebbezzük meg az ítéletet . . .

— És az elriasztó példa? — hüledezett az asszony. — Mit fog szólni a Környék?

A defensor arcán kin vonaglott keresztül.

— Folytatom a vallomást, Éva asszony, hallgasson meg. Rettenetesen csalódtam abban, hogy szigorúsággal, elriasztó példákkal gátat lehet vetni a házaselet romlásának . . . Mi az eredménye az én szigoru defensorságomnak? A válaszok száma megapadt, de a rejtett bűnök és megbotránkoztatások száma megsokasodott . . . Az orvosság rosszabb a betegség- nél, ez az igazság. Éva asszony! — szakadt fel a fájdalom Magyarósy lelkéből.

Musnay Éva részvétellel tekintett rája.

— Bizony, defensor uram, szigorúsággal, megtorlással nem fogja a házaselet bajait megorvosolni. Más titka van annak.

— Árulja el, Éva asszony, könyörgök.

Musnay Éva habozott egy kissé, majd hamis szendéséggel pillantott Magyarósy papra.

— Nem, nem árulom el. Minék is tenném? Defensor uram meg sem értené . . .

Magyarósy pap látogatásai mind sürűbben következtek. A nagy titkot akarta megtudni, amivel orvosolni lehetne az udvarhelyi diocesis megromlott családi erkölceit.

Musnay Éva egyszer szűkebb terminust szabott a titok elárulására.

— Majd, ha megházasodik defensor uram. Akkor talán meg fogja érteni a tanácsomat.

A defensor most aztán jó ideig nem tett látogatást a recsenyédi parochián. Beszélték, hogy otthon sincsen . . . Hova tűnhetett el?

Hiszen megkerült a maga idejére. És a recsenyédi parochiára is csak beköszöntött. Az utjáról akart beszámolni.

— Éva asszony, Kolozsvárt jártam és föloldattam a papiszék ítéletét. Töredelmesen bevallottam tévedésemet, megmondottam a főtisztelendő consistoriumnak, hogy nincs a világon kegyesebb életű, tiszteletreméltóbb asszony Musnay Évánál: megérdemli, hogy boldogságát újból megkisérelje. Ime a feloldó végzés! Bármikor férjhez mehet.

Musnay Éva elfehéredett a szent álmékkodástól. Elkomolyodva sütötte le szemét.

— Köszönöm defensor uram! Hasznát azonban aligha veszem ennek az írásnak. Ugyan ki venne el egy ilyen megbélyegzett személyt?

— En! . . . tört ki a defensor lobogó tüzzel.

Hát a titok, amit Éva asszony tartogatott a családi viszályok, válaszok orvosságaként? Nos, az is kiderült a házasság után.

Magyarósy defensor egy papi gyűlésen nagy beszédet mondott a házaselet bajainak megjavításáról. A felesége tanácsán épült fel a beszéd!

— Egy mód van csupán, tisztelendő gyülekezet, hogy a válópörök sokaságát megcsökkentsük és a házaselet romlását meggyógyítsuk: arra kell törekednünk, hogy csak olyanok keljenek össze, akik szívből szeretik egymást. A szerető szívek utját egyengetni: ez legyen főgondja a szentegyház szolgálóinak . . .